

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02 и 13/03) и чл. 6. и 7. Правилника о тарифном поступку (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), рјешавајући по захтјеву “Независног оператора система у Босни и Херцеговини”, број: 33/07 од 29. октобра 2007. године, Државна регулаторна комисија за електричну енергију, на сједници одржаној 19. децембра 2007. године, донијела је

ОДЛУКУ

О ОДРЕЂИВАЊУ ТАРИФА ЗА ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овом одлуком Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) одређује тарифе за помоћне услуге у електроенергетском систему Босне и Херцеговине.

Члан 2.

(Примарна регулација фреквенције и снаге)

Примарна регулација фреквенције и снаге је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 3.

(Секундарна регулација фреквенције и снаге)

- (1) Одређује се тарифа помоћне услуге резерве капацитета за секундарну регулацију фреквенције и снаге у износу од 10,579 КМ/кW и финансијски обим ове услуге за 2008. годину у износу од 6.167.557 КМ.
- (2) “Независни оператор система у Босни и Херцеговини” (НОС БиХ) ће администрирати поступак набавке помоћне услуге секундарне регулације од власника лиценци за производњу електричне енергије, односно електропривреда у чијем су саставу производне јединице које су дужне да обезбиједи наведене обиме снаге за пружање помоћне услуге, према слиједећем распореду:

мјесец	Потребан мјесечни износ	ХЕ Јабланица	ХЕ Рама
	MW	MW	MW
јануар	55	30	25
фебруар	53	30	23
март	51	30	21
април	48	30	18
мај	44	30	14
јуни	43	30	13
јули	43	30	13
август	44	30	14
септембар	45	30	15
октобар	48	30	18
новембар	52	30	22
децембар	57	30	27

- (3) Електропривреде приликом пружања помоћних услуга могу номинovati и друге производне јединице, а у складу са чланом 25. Тржишних правила.
- (4) До остваривања техничких предуслова за обрачун, енергија која се испоручује у режиму секундарне регулације ће бити третирана (компензирана) кроз обрачун и компензацију нежељених одступања.

Члан 4.

(Терцијарна регулација фреквенције и снаге)

- (1) Одређује се тарифа помоћне услуге резерве капацитета за терцијарну регулацију фреквенције и снаге у износу од 6,00 КМ/кWh и финансијски обим ове услуге за 2008. годину у износу од 18.000.000 КМ.
- (2) Одређује се тарифа за електричну енергију која се испоручује у режиму терцијарне регулације у износу 23,28 фенинга/kWh као трострука вриједност цијене електричне енергије најкупље производне јединице у систему.
- (3) НОС БиХ ће администрирати поступак набавке помоћне услуге терцијарне регулације од власника лиценци за производњу електричне енергије, односно електропривреда у чијем су саставу производне јединице које су дужне да обезбиједи наведене обиме снаге за пружање помоћне услуге, према слиједећем распореду:

мјесец	Потребан мјесечни износ	ХЕ Чапљина	ХЕ Салаковац	ХЕ ЕРС
	MW	MW	MW	MW
јануар	250	120	50	80
фебруар	250	120	50	80
март	250	120	50	80
април	250	120	70	60
мај	250	120	90	40
јуни	250	120	80	50
јули	250	120	50	80
август	250	120	50	80
септембар	250	120	70	60
октобар	250	120	50	80
новембар	250	120	50	80
децембар	250	120	50	80

- (4) Електропривреде приликом пружања помоћне услуге терцијарне регулације могу номинovati и друге производне јединице, а у складу са чланом 33. Тржишних правила.
- (5) НОС БиХ је дужан да идентификује кориснике који плаћају електричну енергију испоручену у режиму терцијарне регулације.
- (6) У случају немогућности ангажовања уговорене терцијарне резерве НОС БиХ може набавити терцијарну енергију и од других субјеката, на рачун пружаоца који није пружио услугу.
- (7) Вријеме једнократног кориштења терцијарне резерве може трајати до осам сати од тренутка ангажовања према налогу НОС-а БиХ. Терцијарна резерва може се максимално користити четири пута у једном мјесецу.

Члан 5.

(Регулација напона и реактивне снаге)

Регулација напона и реактивне снаге је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 6.

(Могућност покретања електрана без спољашњег напајања)

Могућност покретања електрана без спољашњег напајања је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 7.

(Прекомјерно преузета реактивна енергија)

- (1) Одређује се тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса у износу од 0,951 фенинга/kvarh.
- (2) Тарифу за прекомјерно преузету реактивну енергију плаћају квалификовани купци прикључени на напон 110 kV и више.

Члан 8.

(Укупна тарифа за секундарну и терцијарну регулацију)

- (1) На основу годишњег износа потребног за набавку помоћних услуга секундарне регулације (капацитет) и терцијарне регулације (капацитет) у укупном износу од 24.167.557 KM и укупне енергије која се преузима са мреже преноса у 2008. години од 11.045.616.075 kWh, одређује се укупна тарифа за секундарну и терцијарну регулацију од 0,2188 фенинга/kWh.
- (2) Корисници услуга из претходног става су сви лиценцирани субјекти који преузимају електричну енергију са мреже преноса (власници лиценце за дистрибуцију електричне енергије, тијело надлежно за дистрибуцију електричне енергије у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине и квалификовани купци).

Члан 9.

(Уговарање и обрачун)

- (1) НОС БиХ и пружаоци помоћних услуга су обавезни закључити уговоре о пружању помоћних услуга.
- (2) За све помоћне услуге НОС БиХ ће припремити обрачуне на мјесечном нивоу. У обрачуну морају бити наведени сви елементи потребни пружаоцима услуга за испостављање одговарајућих фактура (корисници услуга, физички и финансијски обим услуга и сл.). Овако утврђени обрачуни биће обухваћени мјесечним извјештајем НОС-а БиХ, који се доставља ДЕРК-у, пружаоцима и корисницима услуга.

Члан 10.

(Измјене тарифа)

ДЕРК задржава право измјене тарифа за помоћне услуге у складу са динамичким планом провођења Тржишних правила.

Члан 11.
(Завршне одредбе)

- (1) Ова одлука ступа на снагу даном доношења, примјењује се од 1. јануара 2008. године и биће објављена у “Службеном гласнику БиХ” и службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.
- (2) Одлука са образложењем ће се доставити подносиоцу захтјева и умјешачима у тарифном поступку и објавити на интернет страници ДЕРК-а у року од 30 дана од дана доношења.

Образложење

Тарифе за помоћне услуге, према члану 27. *Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге* (“Службени гласник БиХ”, бр. 46/05 и 17/07) (у даљем тексту: *Тарифна методологија*), ће бити дизајниране тако да покрију трошкове обезбјеђења помоћних услуга. Помоћне услуге могу испоручивати сви субјекти у електроенергетском сектору који имају могућност да обезбиједи ове услуге, а првенствено произвођачи. НОС БиХ ће планирати трансакције између купаца и субјеката који испоручују помоћне услуге у циљу задовољења погонских потреба преносне мреже. НОС БиХ је у складу са чланом 10. *Тарифне методологије* обавезан да направи процјену потребног обима свих помоћних услуга на годишњем нивоу и да утврди финансијски износ за сваку појединачну услугу на годишњем нивоу, као и укупни финансијски износ свих потребних помоћних услуга.

У складу са чланом 3. *Правилника о тарифном поступку* (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), НОС БиХ подноси ДЕРК–у захтјев за одобрење тарифа за помоћне услуге. У склопу јединственог захтјева за одобравање тарифа број: 33/07 од 29. октобра 2007. године (запримљен 1. новембра 2007. године под бројем: 04-28-395/07), НОС БиХ је поднио истовремено и захтјев за одобрење тарифа за помоћне услуге.

У складу са чл. 4. и 9. *Правилника о тарифном поступку*, исказани подаци морају бити јасно изложени, тако да омогућавају њихову потпуну идентификацију и морају пружити довољно информација да би се могла донијети одлука.

Разматрање захтјева за тарифе кроз поступак одобравања тарифа у највећој могућој мјери мора испоштовати основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, засноване на објективним критеријумима и на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин. Подносилац захтјева за одобрење тарифе дужан је доказати да предложена тарифа испуњава захтјеве из закона БиХ и правила и прописа ДЕРК–а.

Поступак одређивања тарифа за помоћне услуге је спроведен истовремено са поступком за одређивање тарифе за рад НОС–а БиХ, те је у цјелости описан у извјештају водитеља поступка за одређивање тарифа за рад НОС–а БиХ–а и помоћне услуге који је достављен подносиоцу захтјева и умјешачима.

Захтјев за одобрење тарифа за помоћне услуге садржи и планирани физички и финансијски обим помоћних услуга за 2008. годину. Подносилац захтјева констатује да електропривредна предузећа у Босни и Херцеговини нису понудила довољно капацитета за аутоматску секундарну регулацију, иако располажу потребним капацитетима. Такође, наводи да су електропривреде доставиле и техничке могућности

електрана за терцијарну регулацију, али са значајним ограничењима (вријеме трајања испоруке, условљеност водом, техничке могућности термоелектрана).

Што се тиче финансијског обима помоћних услуга, подносилац захтјева наводи да су све електропривреде до сада у својим трошковима имале укалкулисане помоћне услуге које су пружале “саме себи”, тако да се не очекује да ће финансијско поравнање помоћних услуга утицати на цијену за крајње купце. Вјероватно ће изазвати одређена “прељевања”, односно прерасподјеле између пружаоца и корисника помоћних услуга, али се генерално значајније не одражава на цијену електричне енергије. Сматра да је укупни финансијски обим помоћних услуга у односу на укупни финансијски обим електричне енергије у Босни и Херцеговини релативно мали (2-3%), али да могуће посљедице нефункционисања помоћних услуга могу бити изузетно велике.

Кроз одговор на једно од питања током формалне расправе НОС БиХ је изнио свој став о цјелокупном систему помоћних услуга и навео да је актуелним начином, као субјекат који је по закону обавезан да брине о сигурности система и једини овлаштен да осигурава системске и помоћне услуге, доведен у позицију “посматрача”, тј. да не располаже (не може да обезбиједи) потребним обимом помоћних услуга, да нема никаквог утицаја на пружаоце (нема облигације), и да нема никакву “снагу” да набави помоћне услуге. НОС–а БиХ наглашава свој врло јасан и резолутан став да без досљедног поштивања закона, односно испуњења свих законских претпоставки, неће моћи обезбиједити потребну поузданост система.

На формалној расправи, од стране умјешача и подносиоца захтјева, истицана су три битна аргумента: да електропривреде нису стимулисане за давање помоћних услуга јер се овај приход третира као одбитна ставка у прорачуну потребног прихода производње, да је питање сигурности система примарно и из тог разлога се мора наћи рјешење и да је НОС БиХ већ сада технички и организационо потпуно спреман за остваривање своје законске улоге када су у питању помоћне услуге.

Поступак за одређивање *тарифа за помоћне услуге* отворио је низ питања на која није могуће дати једнозначан одговор. Иако извјештај водитеља поступка добро идентификује три полазна корака у том процесу, а то су номинација услуга, одређивање цијена за услуге и закључивање споразума (уговора) између оних који их пружају и оних који их користе, коначан приједлог, у одређеној мјери, одступа од модела тарифирања помоћних услуга дефинисаног *Тарифном методологијом* и *Тржишним правилима*.

Како у досадашњим покушајима успоставе система помоћних услуга није било могуће добити номинације у потребном обиму, Комисија подржава приједлог водитеља поступка да се цијене помоћних услуга одреде како би се овај процес покренуо са нулте тачке имајући у виду да су, према тврдњама НОС–а БиХ, осигурани сви потребни технички услови за ефикасно функционисање тржишта ових услуга, прије свега у сегменту мјерења и могућности да НОС БиХ врши сва потребна читања мјерних величина везаних за помоћне услуге.

Узимајући у обзир тренутну ситуацију и ставове изражене током расправе, Комисија се одлучила да, у овом тренутку, одреди тарифе за помоћне услуге секундарне и терцијарне регулације и тарифу за прекомјерно преузету реактивну енергију, на начин утврђен *Тарифном методологијом* (члан 27.) и *Тржишним правилима* (чл. 28., 36. и 40.), у износима датим у диспозитиву одлуке.

Комисија подржава приједлог водитеља поступка да помоћне услуге: примарна регулација фреквенције и снаге, регулација напона и реактивне снаге и могућност

покретања електрана без спољашњег напајања – производне јединице и даље обављају на властити трошак (без накнаде).

Укупна тарифа за секундарну и терцијарну регулацију, одређена на основу годишњег износа потребног за набавку помоћних услуга секундарне регулације (капацитет) и терцијарне регулације (капацитет) и укупне енергије која се преузима са мреже преноса у 2008. години, служи и као основ купцима у БиХ за планирање властитог учешћа у покривању трошка пружања ових услуга.

НОС БиХ ће са свим електропривредама чије производне јединице имају обавезу пружања помоћних услуга, према овој одлуци, закључивати уговоре у којима ће бити регулисани технички услови аранжмана.

На основу обрачуна (извјештаја) на мјесечном нивоу који израђује НОС БиХ, пружаоци помоћних услуга директно фактуришу услуге купцима. Приликом сачињавања обрачуна, приход по основу плаћања за прекомјерну преузету реактивну енергију ће се дијелити између пружаоца услуга пропорционално удјелу у укупно произведеној реактивној енергији.

Користећи податке о појединим планским величинама релевантне у вријеме доношења ове одлуке, Комисија незнатно коригује износ тарифе за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса у односу на приједлог водитеља поступка.

Комисија цијени да се, одређивањем тарифа за помоћне услуге и конкретних пружаоца секундарне и терцијарне регулације, елиминише досадашњи проблем присутан у процесу номинације помоћних услуга и потиче интерес и иницијатива свих електроенергетских субјеката за процесе одређивања тарифа помоћних услуга, с једне стране, и поспјешује транспарентност трансакција између субјеката који пружају и користе ове услуге, с друге стране, чега је у досадашњој пракси мањкало.

ДЕРК се обавезује да, у најкраћем могућем року, у складу са *Тарифном методологијом*, посебном одлуком одреди начин третмана губитака електричне енергије на преносној мрежи.

Такођер, ДЕРК ће континуирано пратити примјену ове одлуке и евентуално, уколико се укаже потреба, извршити корекцију примјењених рјешења.

Сходно члану 14. *Правилника о тарифном поступку*, подносилац захтјева као регулисани субјекат има обавезу осигурати приступ јавности званично одобреној тарифи тако да одлуком одобрена тарифа буде на располагању јавности у његовој главној канцеларији током радних дана и објављена на његовој интернет страници.

У складу са чланом 9.2 *Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини*, против одлуке о одобрењу тарифа може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана објављивања одлуке.

Број: 04-28-395-40/07

Предсједавајући Комисије

19. децембра 2007. године

Тузла

Мирсад Салкић